

Mika Kerttunen

LAUSUNTO

Helsinki

7.5.2026

Eduskunnan ulkoasiainvaliokunta

Ulkoasiainvaliokunnan asiantuntijapyyntö 30.4.2026

HE 72/2026 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi ydinenergilain sekä rikoslain 34 luvun 6 §:n muuttamisesta

Johdanto

Pyydettyä lausumaan hallituksen esityksestä laeiksi ydinenergilain sekä rikoslain 34 luvun 6 §:n muuttamisesta, ja keskittyen omaan ensisijaiseen asiantuntijuuteeni sotilasstrategian oppialastani ja ydinasepolitiikasta ja -strategioista, esitän kunnioittaen seuraavaa:

Hallituksen esityksen keskeisin asia koskee nykyisen ydinenergilain (990/1987) 4 §:n kumoamista siten, ettei ydinräjähteiden maahantuonti ja hallussapito samoin kuin ilmeisesti niiden räjäyttäminen Suomen valtioalueella olisi enää kiellettyä.

Ydinenergilakia koskevassa lakiesityksessä "esitetään, että ydinräjähteen tuominen Suomeen tai sen kuljettaminen, toimittaminen tai hallussapito Suomessa olisi jatkossa mahdollista, jos se liittyy Suomen sotilaalliseen puolustukseen, Naton yhteiseen puolustukseen tai puolustusyhteistyöhön." Esitystä perustellaan tarpeella maksimoida Suomen turvallisuus muuttuneessa ja vaikeasti ennakoitavassa turvallisuusympäristössä. Laki (- ja politiikka) -muutoksen sanotaan myös parantavan ennaltaehkäisevää pelotetta ja sen tarkoituksena on estää sotilaallisen voiman käyttö Suomea ja koko liittokuntaa vastaan (Lausuntopyyntö VN/7624/2026). Perusteluasiakirjassa todetaan, että pelotteen kannalta on tärkeää, että Suomi ei lainsäädännöllään estä tai vaikeuta pelotteen muodostumista ja ylläpitämistä liittokunnan alueella (HE 72/2026 1.1.2).

Oleellista arvioidessani hallituksen esitystä ovatkin asiantuntijuudelleni kysymykset ydinaseen uskottavuudesta ja käytettävyydestä Suomen sotilaalliseksi puolustamiseksi ja liittokunnan ydinasepelotteen muodostumisesta ja ylläpitämisestä. Tarkastelen hallituksen esitystä ensisijaisesti pelotteen ja puolustuksen näkökulmasta, mitä ei 5.3.–2.4.2026 pidetyllä lausuntokierroksella ei ainakaan julkislähteiden mukaan näyttäisi tulleen käsitellyksi. Tarkasteluni toki johtaa laajempiin strategisiin ja kansainvälisten suhteiden kysymyksiin.

Aluksi kiinnitän huomion pelotteen käsitteeseen ja siten sen mahdolliseen muodostumiseen sekä esityksestä paikantamiini lausumattomiin lähtökohtaoletuksiin.

Pelote

Pelote ei ole mikään yksittäinen suorituskyky tai asejärjestelmä, jolla on jokin kyky, tuhansien kilometrien lentorata tai tuhoava hyötykuorma. Pelote on oletetun vastustajan mielentila, joka aikaansaa päätöksen olla tekemättä jotain mitä me uskomme sen aikovan tehdä, mutta emme halua sen tekevän. Tällaista uskottua ja ei-toivottua toimintaa olisi esimerkiksi hyökkäys, ensi-isku tai jonkin muun erityisen ase- tai muun väkivaltaisen tai haitallisen vaikutuksen kohdistamisen tärkeään kohteeseen.

Kustannusten näkökulmasta katsottuna pelote perustuu laskelmoinnin tulokseen. Siis laskelmaan, että uskotusta, ei-toivottavasta käyttäytymisestä pidättäytymisen kustannukset ovat pienemmät kuin tällaiseen toiminnan seuraukset. Peloteteoriassa puhutaankin esto- tai kieltopelotteesta sekä rankaisupelotteesta.

Kieltopelote toimii, jos oletettu vastustaja on päätellyt tavoitteidensa saavuttamisen olevan joko mahdotonta tai liian kallista. Rankaisupelote puolestaan perustuu ei-toivotusta käyttäytymisestä seuraavaan rankaisuun, esimerkiksi koston. Rankaisua pidetäänkin usein, joskin virheellisesti, itse pelotteena. Tosiasiassa pelote on pettänyt, jos rankaisuun joudutaan turvautumaan. Pelotteen toimivuuden kannalta oleellinen kysymys onkin, kuinka todennäköistä ja uskottavaa tämä estäväksi tai rankaisevaksi ajateltu toimenpide on.

Hallituksen esitys samoin kuin liittokunta itsessään ja suuri osa valtioista olettaa pelotteen toimivan yleisellä tasolla. Näin voi toki ollakin, mutta kommunikaatiovaikeuksien, ymmärtämättömyyden ja osapuolten erilaisten arvomaailmoiden vuoksi tästä ei ole täyttä varmuutta. Tärkeää on tunnistaa esityksen oletavan, että ydinasepelote toimiin ehkäisevänä ja rankaisevana myös Suomen tilanteessa, käytännössä Venäjää kohtaan, että suomalainen tai liittolaisten ydinasepelote onnistuu pelottamaan venäläisiä Suomen tilannemalleissa.

Hallituksen esitys näyttää myös uskovan rajoitettuun ydinaseen käyttöön ja erityisesti rajoitetun ydinsodan mahdollisuuteen Venäjää vastaan tai pikemminkin: Venäjän kanssa. Siis että voimme kieltää/ehkäistä tai rankaista Venäjää ydinaseen käytöllä ilman eskalaatiota tai sen suurempia seuraamuksia.

Puolustus

Ydinase ei sinänsä estä sotilaallisen voiman käytön, hyökkäyksen, aloittamista. Ydinaseen käytöllä venäläisiä joukkoja tai muita arvoja tai voimavaroja vastaan voidaan ajatella estettävän venäläisiä saavuttamasta tavoitteitaan. Toisaalta voimme ajatella kohdistavamme ydinaseella kostoiskun tällaisen hyökkäyksen jo alettua. Molempien tilannemallien, tavoitteiden saavuttamisen estämisen tai rankaisun, voidaan ajatella vaikuttavan ehkäisevästi venäläisten oletettuun aikomukseen. Näin siis peloteteorian näkökulmasta.

Kuinka todennäköistä on, että Suomi, Pohjoismaat, Ranska, Yhdysvallat tai Nato liittokuntana käyttäisi ydinasetta Suomen sotilaalliseksi puolustamiseksi? Missä realistisissa tilannemalleissa - Ahvenanmaan valtaamisessa, Kaakonkulman läpimurrossa tai Perämeren pohjukan tai Norjanmeren rannikon saavuttamisessa - oltaisiin valmiita käyttämään ydinasetta? Venäjän ydinasepelotteen voisi myös uskoa hillitsevän liittokunnan turvatumista ydinaseisiin esimerkiksi Etelä-Suomen tai Lapin puolustamiseksi. Suomi ei ole kenellekään ydinaseenkäytöstä päättävälle taholle niin tärkeä alue, arvo tai toimija, että ydinsota aloitettaisiin täällä.

On kuitenkin selvää ja uskottavaa, että Suomi yksin tai yhdessä liittolaistensa kanssa puolustautuisi Venäjän hyökkäykseltä - tähän on Suomen turvallisuuspolitiikan tärkein lähtökohtaetus. Uskottava puolustus tarkoittaakin puolustautumisen lisäksi suurella todennäköisyydellä aikaansaattavia tuloksia, tappioita hyökkääjälle ja torjuntavoittoja puolustajalle. Tavanomaisen puolustuksen uskottavuus on niin omassa kuin vastapuolen ajattelussa huomattavasti tärkeämpi tekijä kuin ydinase. Ydinase tai ydinasepelote ei sovellu nykyään yleisten sotaa alempiasteisten ja monimuotoisten tilanteiden ratkaisemiseen tai konfliktien hallintaan.

Naton tai yksittäisten liittolaistemme sodanajan ydinaseoperaatiot tai niiden rauhanajan harjoittelu eivät edellytä ydinaseiden siirtämistä, kuljettamista, varastoimista tai käyttämistä Suomen valtioalueella tai -alueelta. Tällaiset toimet Venäjän läheisyydessä pikemminkin heikentäisivät liittokunnan tai liittolaisten ydinaseiden ja operaatioiden turvallisuutta kuin osoittaisivat esimerkiksi

päätäväisyyttämme. Liittolaisemme voivat operoida niin ydin- kuin tavanomaisin kaukovaikutteisoin aseoin esimerkiksi Loofoottien suojusta, Pohjanmereltä, Keski-Euroopan tukikohdista, valtameriltä tai omilta valtialueeiltaan käsin. Suomen lainsäädäntö ei tätä ole estämässä tai vaikeuttamassa. Lainsäädäntömmö ei tee Suomesta epäluotettavaa liittolaista.

Ulko- ja turvallisuuspoliittisen toimintaympäristön muutoksia koskevan valtioneuvoston ajankohtaisselonteon (VNS 2/2026 vp) ydinasepolitiikkaamme tarkentava linjaus, ettei Suomi aio sijoittaa alueelleen ydinaseita rauhan aikana, tarkoittaa tarvetta valmistautua poliittis-operatiivisesti ja varustautua materiaalisesti tällaiseen mahdollisuuteen jo rauhanaikana.

Arvio

Arvioni mukaan Suomen sotilaallisen puolustamisen, Naton pelotteen uskottavuuden ja liittokunnan tai liittolaisten ydinaseoperaatioiden kannalta Suomella ei ole tarvetta muuttaa ydinenergia- ja rikoslakeja hallituksen esittämällä tavalla tai lainkaan. Suomi voi ilman esitettyjä lakimuutoksia edelleen osallistua hallitusohjelmassa (VNT 1/2023 vp) ja valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa (VNS 3/2024 vp) esitetyillä tavoilla Naton kaikkeen toimintaan.

Sivuten poliittista keskustelua herättänyttä menettelytapakysymystä, erityisesti ajoitusta ja kiireen tuntua, poliittista aloitteellisuutta ydinenergialain 4 §:n kumoamiseksi tulisi käyttää harkiten strategisen viestinnän välineenä Suomen valtiollista turvallisuutta aidosti haastavissa tai uhkaavissa tilanteissa. Nyt kulutamme tämän strategisen voimavaran mielestäni turhaan ja ainakin maailmantilanteessa, missä se hukkuu taustahälyyn. Toisaalta, mikäli liittokunnan piirissä kumpuaisi yhteinen ja eksplisiittinen tahtotila jäsenmaiden ydinasepolitiikan harmonisoinnista ydinaseiden kuljettamista, varastointia ja ryhmittämistä kannustavaan suuntaan, Suomen ydinaseista koskevan lainsäädännön ajanmukaisuutta olisi perusteltua tarkastella. Kuten aikaisemmat asiantuntijaselvitykset ovat osoittaneet, jäsenmaiden ydinasepolitiikat poikkeavat toisistaan eli liittokunnan suunnasta ei ole ilmaantunut tällaista muutos- tai harmonisointipainetta.

Hallituksen esityksen perusteluissa samoin kuin valtioneuvoston ajankohtaisselonteossa kuvattuun epävakaiseen turvallisuusympäristöön, painostukseen, uhkailuihin ja aggressioihin, vastataan jo Nato-jäsenyyden, tiivistyneen alueellisen ja kahdenvälisen puolustusyhteistyön, tavanomaisen puolustuskyvyn terävöittämisen ja yhteensovitetun liittokunnan puolustus suunnittelun avulla.

Ydinseriippuvuuden lisääminen heikentää yleistä, maailmanlaajuisia turvallisuutta. Suomen oman ydinseriippuvuuden lisääminen horjuttaa sääntöpohjaista maailmanjärjestystä, riitojen rauhanomaista ratkaisua ja diplomatian ensisijaisuutta painottaen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaamme. Näitä ominaisuuksia tarvitaan juuri epävakaina aikoina.

Suomen sotilaallisen puolustuksen nojautuminen ydinasepelotteeseen aliarvioi tavanomaisen puolustuksemme uskottavuutta ja siten pikemminkin alistaa maamme puolustuksen epäilevien spekulatioiden ja informaatio-, vaikuttamis- ja muiden operaatioiden kohteeksi ja virheellisten uskomusten lähteeksi kuin vahvistaa turvallisuuttamme.

Mika Kerttunen

Valtiotieteen tohtori, yleisesikuntaeverstiluutnantti

Maanpuolustuskorkeakoulun sotilasstrategian dosentti

Ruotsin kuninkaallisen sotatieteellisen akatemian jäsen